
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2014:7

Veterangudstjänst och stöd till veteraner

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2014:55 med förslag om veterangudstjänster och stöd till veteraner. Gudstjänstutskottet poängterar värdet av de insatser som görs i fredsfrämjande arbete och att tacksamhet uttrycks för dessa. Sådana insatser görs i olika sammanhang medan de förslag som presenteras i motionen endast fångar in en del av dessa. I fältprostens ansvar ingår att förverkliga de förslag till gudstjänster, dag och innehåll, som presenteras. Församlingen har i sitt pastorala ansvar att möta veteraner och anhöriga som bor eller vistas inom dess område. Det särskilda stöd som innebär professionell hjälp att bearbeta svåra upplevelser måste dock Försvarsmakten ansvara för. Gudstjänstutskottet föreslår, med hänvisning till sina överväganden, kyrkomötet att avslå motionen i sin helhet.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:55 punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:55 punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:55 punkt 3.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:55 punkt 4.
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:55 punkt 5.

Motionens förslag

Motion 2014:55 av Sten Elmberg och Jerker Schmidt, Veterangudstjänster och stöd till veteraner

1. Kyrkomötet beslutar att uttala sitt stöd och sitt tack till de kvinnor och män som på olika sätt arbetar i fredsfrämjande insatser.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att finna en lämplig helgdag/dag för veterangudstjänst.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta underlag och innehåll av att fira en minnesgudstjänst för militära och civila fredsinsatser.
4. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att öka kunskapen och medvetenheten i Svenska kyrkans församlingar om veteraner och de olika behov av stöd och hjälp som de kan behöva.
5. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att fortsatt följa och stödja statens veteranarbete.

Bakgrund

Svensk veteranpolitik

Riksdagen beslutade 2010 om en svensk veteranpolitik, som innebär att staten visar erkänsla för veteranens och de anhörigas insatser samt ger ett förstärkt socialrättsligt skydd i samband med tjänstgöringen. Den 7 maj 2014 utgavs SOU 2014:27 *Svensk veteranpolitik Ett ansvar för hela svenska samhället* av Försvarsdepartementet. Veteranutredningens uppdrag var dels att följa upp och utvärdera den 2010 beslutade politiken, dels att bedöma behovet av vidareutveckling av denna. Svenska kyrkan deltog den 24 oktober 2013 i en hearing hos Veteranutredningen och har besvarat utredningens skrivelse *Begäran om uppgifter inom det veteranpolitiska området*.

Veteraner

Veteranlagstiftningen omfattar anställda i Försvarsmakten, såväl militär som civil personal, som tjänstgjort vid internationella militära insatser.

Svenska kyrkans arbete i samverkan med Försvarsmakten

Svenska kyrkans engagemang i Försvarsmakten har anor från 1500-talet. Idag finns två tjänster på Försvarsmaktens högkvarter, fältprost och stabspastor, samt drygt tjugo uppdrag som militärpastor vid förband och skolor. Ett sådant uppdrag ingår i en prästtjänst, i ett par fall i en diakontjänst, i församling eller på kontraktsnivå. Uppdragets omfattning som del av denna tjänst varierar.

Internationell verksamhet

Präster i Svenska kyrkan rekryteras kontinuerligt till de svenska internationella fredsinsatser som Försvarsmakten ansvarar för.

Krisberedskap

I den svenska krisberedskap som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ansvarar för möts Svenska kyrkan och Försvarsmakten tillsammans med andra aktörer. Svenska kyrkan deltar bland annat med präster i Stödstyrkan.

Svenska Soldathemsförbundet

Svenska Soldathemsförbundet bedriver veteran- och anhörigstöd på uppdrag av Försvarsmakten, samt soldathemsverksamhet öppen för alla. Stödet till veteraner och anhöriga till soldater i utlandstjänst sker sedan 2008 med ekonomiskt bidrag från Försvarsmakten.

Under Almedalsveckan 2014 arrangerade Svenska kyrkan tillsammans med Svenska Soldathemsförbundet ett seminarium med temat "När kriget stannar inom-bords – om moraliska överträdelser vid militär utlandstjänst". Där berördes bland annat frågor kring psykisk ohälsa hos veteraner som tjänstgjort utomlands.

Svenska kyrkans gudstjänster

Det grundläggande reglementet för Svenska kyrkans gudstjänstliv finns i kyrkoordningens femte avdelning *Gudstjänst*. Om kyrkoåret står det i inledningstexten till det 28 kapitlet: "Varje söndag och annan högtidsdag har sitt särskilda firningsämne eller tema som anges i evangelieboken och uttrycks i dess urval av bibliska texter."

Kyrkomötet har vid ett flertal tillfällen under föregående mandatperioder behandlat motioner om kyrkoåret.

G 2014:7

Kyrkohandboken

Det pågående arbetet med förnyelse av *Den svenska kyrkohandboken* handlar för närvarande om att ta fram ett slutförslag som sänds ut för en ny remissomgång under våren 2015.

En viktig aspekt av förnyelsen av kyrkohandboken är möjligheterna till flexibilitet, som innebär att gudstjänster kan planeras och genomföras utifrån lokala behov och för särskilda tillfällen.

Temagudstjänster

Gudstjänstmaterial för särskilda teman och tillfällen har i olika omgångar arbetats fram på kyrkostyrelsens uppdrag. 1998 utgav Svenska kyrkans församlingsnämnd *Gudstjänster under kyrkoåret*, som ett komplement till kyrkohandboken. På Svenska kyrkans webb har gudstjänstmaterial i anslutning till exempelvis en insamlingskampanj eller en viss helgdag kunnat presenteras i en så kallad plocklåda.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet avslår motion 2014:55.
--

Gudstjänstutskottet konstaterar inledningsvis att Sverige bidrar i fredsfrämjande insatser genom såväl Försvarsmakten som andra organisationer. Detta är viktiga insatser som det finns all anledning att vara tacksam över. De personer som ställer sig till förfogande i dessa uppdrag ger inte endast av sin tid och sitt engagemang. De utsätter sig också för direkta faror och situationer som kan medföra ohälsa, fysisk och/eller psykisk, såväl för dem själva som för deras anhöriga.

Det veteranbegrepp som ligger till grund för motionen handlar om de personer som varit anställda i Försvarsmakten under sin insats. Gudstjänstutskottet menar att då detta är en av flera grupper som gör viktiga insatser, i olika sammanhang och på olika sätt, för fred och människovärdigt liv måste perspektiven breddas.

Det är viktigt att män och kvinnor som på olika sätt bidragit i fredsfrämjande insatser får känna stöd och ta emot vår tacksamhet. Utskottet menar dock att ett uttalande från kyrkomötet inte är det rätta sättet att göra det på.

När det gäller den i veteranutredningen uttryckta önskan om en särskild gudstjänst konstaterar utskottet att Svenska kyrkan med glädje bör notera denna invit. Att besluta om en särskild dag för sådan gudstjänst är dock också att göra frågan större än den enligt utskottets mening är. Gudstjänster kring särskilda teman respektive för att påminna om särskilda händelser eller uppdrag kan ordnas utan ett beslut i kyrkomötet. Det sker ständigt i församlingarna, till exempel när en olycka drabbat lokalsamhället. Utskottet konstaterar att temat fred i Svenska kyrkans gudstjänster ofta präglar nyårsdagen. Inget hindrar dock att en tradition med veterangudstjänst i anslutning till Försvarsmakten förläggs till en annan söndag eller vardag, till exempel enligt Veteranutredningens förslag. Gudstjänstutskottet anser att ansvaret för en sådan naturligen ligger under fältprostens ansvar.

Avseende ordning och innehåll i en sådan gudstjänst konstaterar utskottet att fältandaktsboken innehåller gudstjänstordningar som kan komma till användning. Önskan att ta fram en särskild ordning för veterangudstjänsten ska inte underskattas. Detta ingår då också i det ansvar som ligger hos fältprosten.

Veteranerna och deras anhöriga är bosatta inom församlingarna, där de har tillgång till församlingarnas verksamhet. Det särskilda stöd som kan behövas åligger dock Försvarsmakten. Svenska kyrkan har i samtal med Veteranutredningen visat på församlingarnas diakonala och pastorala kompetens och erbjudande. Det är en självklar del i varje församlings uppdrag, att möta de människor som bor och verkar i församlingen. Att möta de specifika behov som veteraner kan ha i form av bearbetning av svåra upplevelser kräver särskild kompetens och särskilda resurser.

Svenska kyrkan deltar som en aktiv part i samhällets krisberedskapsarbete. Det innebär tydliga bidrag till det gemensamma samhällsliga ansvaret och ger samtidigt kompetensutveckling inåt till den egna organisationen. Fältprosten är i sin tjänst Svenska kyrkans främste representant i Försvarsmakten. Genom fältprosten kan Svenska kyrkan fortsatt följa och stödja statens veteranarbete.

Med hänvisning till ovan förda resonemang föreslår Gudstjänstutskottet kyrkomötet att avslå motion 2014:55 i sin helhet.

Uppsala den 25 september 2014

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Lena Bohman, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Lennart Åström, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Ola Isacsson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Alve Svensson och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Anna-Karin Stråle Börjesson, Niklas Nilsson, Roger Olsson, Gun Alingsjö Bäck, Lisa Tegby, Per-Arne Waldenvik, Lena Jönsson, Anders Åkerlund, Bengt Inghammar och Elise Nilsson.

Biskoparna Esbjörn Hagberg och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.